

Oponentský posudok diplomovej práce Bc. Lucie Beneschovej *Antifeminismus v kontextu sexuálního obtěžování* (Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovej v Praze, Katedra genderových studií, 2017. Vedúca práce: PhDr. Hana Havelková, Ph.D.)

Diplomandka Lucie Beneschová si za cieľ svojej práce stanovila identifikovať a analyzovať diskurz elít v diskusii o sexuálnom obt'azovaní, a to predovšetkým vo vzťahu k zapojeniu tejto diskusie do vytvárania pre feminizmus nepriateľského verejného priestoru po roku 1989. – Výber výskumného problému považujem za výborný, hoci nie pre tie isté dôvody ako autorka (ktorá dúfa, že vďaka znalosti antifeministického diskurzu „je možné vést s opoziční stranou konstruktivní dialog“, s. 8), ale preto, lebo poznanie českého feminizmu bez jeho oponentov považujem za menej komplexné.

Práca je rozdelená na teoretickú a empirickú časť.

V **teoretickej časti** sa autorka najskôr zaoberá presnejším určením toho, čo je sexuálne obt'azovanie. Z hľadiska logiky výkladu by bolo možno lepšie začať práve časťou 2.2, ktorá objasňuje to, ako sa otázka sexuálneho obt'azovania stala pre český antifeminizmus definičnou a definíciu sexuálneho obt'azovania presunúť až za ňu.

V tejto časti ma prekvapuje, že autorka uvádza zavedenie termínu „sexuální harašení“ do českého verejného diskurzu ako problém nepresného prekladu (s. 13). Ako je zrejmé aj z vyjadrení pôvodcov tohto termínu, o žiadne úsilie o presný preklad (voči ktorému má potom zmysel hovoriť o preklade nepresnom) tu nešlo. Spojenie zvukovo podobných, no významovo celkom odlišných slov „harassment“ a „harašení“ bolo zámerné a zámerne zosmiešňujúce. Zdá sa mi, že v tejto časti sa autorka možno až príliš nechala viesť odbornou autoritou citovaných jazykovedkýň.

V časti o rozdielnych právnych úpravách sexuálneho obt'azovania autorka zhŕňa na malej ploche veľké množstvo literatúry a tak tu dochádza k skratkám, ktoré pravdepodobne ani nezamýšľala. Napr. označuje „zákaz flirtování nebo milostn[ých] vztah[ů] na pracovišti“ za „nepřiměřen[ou] reakc[i]“ (s. 22). Ďalej historicky nepresne argumentuje, keď so zámerom poukázať na dlhodobú spoluprácu českých žien s mužmi v boji proti rôznym politickým nepriateľom (Rakúsko, „komunizmus“ apod.), prepája toto spojenie od národného obrodenia až po štátny socializmus (s. 17).

V teoretickej časti nájdeme aj terminologickú nejasnosť: Autorka v súvislosti s potrebou určiť, kto má hlavný podiel na existencii a reprodukcii rodového poriadku (genderového rádu) uvádza, že sú to hegemónni muži, ktorých rolu v jej výskumnej vzorku „zajímají genderově vyrovnané společenské elity“ (s. 28). Tu nie je jasné, ako autorka interpretuje onu rodovú „vyrovnanosť“ – čo presne to znamená?

Z hľadiska obsahu je teoretická časť spracovaná dobre. Prospela by jej však ucelenejšia organizácia, resp. drobnejšie preorganizovanie poradia vybraných častí. Oceňujem, že Lucie Beneschová v závere tejto časti zhŕňa hlavné zistenia z literatúry, ktoré jej pomáhajú pripraviť pôdu pre samotnú analýzu.

Výber výskumnej vzorky je dobre zdôvodnený, oceňujem najmä to, že autorka sa v ranej fáze diskusie o sexuálnom obt'azovaní venuje aj iným než len Škvoreckého textom. Zarážajúce je však tvrdenie autorky, že „[v]zorek z prvního období bylo mnohem těžší sehnat [v porovnaní s novším obdobím – Ľ. K.]“ (s. 36). Ak tým má na mysli, že texty neboli voľne dostupné na internete, ale musela pre ich získanie ísť do knižnice, tak je jej tvrdenie o sťaženom prístupe bezpredmetné.

Ďalšie **metodologické voľby** sú vysvetlené dostatočne – kódovanie pomocou zakotvenej teórie, objasnenie paradigmy aj vlastnej pozicionality. V súvislosti s kritickou identifikáciou antifeminizmov v práci by som však skôr predpokladala, že autorka bude uplatňovať kriticko-realistickú než konštruktivistickú paradigmu (čo môže byť aj námet na diskusiu počas obhajoby). Oceňujem tiež, že v časti zaoberajúcej sa jej pozicionalitou autorka zvažuje, že práca týkajúca sa sexuálneho obťažovania vo vzťahu k „rase“ a sexuálnej orientácii by bola potrebná, hoci iná od tej, ktorú robí ona.

Analytická časť je rozdelená podľa deviatich kategórií, ktoré autorke v práci vyvstali, pričom každá tematická časť je rozdelená do troch oddielov podľa historického obdobia a charakteru analyzovaných dokumentov. Tu by sa žiadalo spýtať sa, či by nebolo bývalo vhodné rozdelenie len podľa historických období, pričom diskusie v parlamente by boli analyzované spoločne s novinovými článkami. V čom podľa autorky totiž spočíva rozdiel medzi mediálnym a politickým zvýznamňovaním témy? V čom je – ak vôbec – tento rozdiel zásadný?

Tematickým podkapitolám navyše chýbajú širšie zhrnutia, ktoré by jasne sumarizovali, odkiaľ kam sa chápanie danej témy pohlo, ako sa premenilo v čase či v závislosti na médiu. Podobne nie je jasné, prečo sú podkapitoly štvrtej úrovne (napr. 3.5.1.1 a ďalšie) rozdelené na podčasti označené písmenami – čo má toto delenie naznačovať? Ďalej, keď autorka cituje ukážky z analyzovaných textov, tak niektoré z nich sú vybrané bez toho, že by boli zrozumiteľné (napr. s. 43 dole). Diplomandka síce vopred upozorňuje, že jej výber ukážok je pomerne úzky (čo samo o sebe nie je na škodu), krátenie ukážok by však nemalo byť na úkor ich zrozumiteľnosti. Z vecného hľadiska by zrozumiteľnosti tiež prospelo dôsledne uplatňované priradenie političiek a politikov, ktorých výroky sú analyzované, k politickým stranám (s. 45 a ď.).

V analýze sa objavuje viacero zaujímavých postrehov. Na rozdiel od bežne prijímaných presvedčení o tom, že antifeministi sexuálne obťažovanie vôbec nebrali na vedomie a jeho existenciu neuznávali, autorka tvrdí, že existencia tohto javu je vo vybraných textoch uznaná. Ide skôr o posúdenie miery jeho závažnosti a predovšetkým o jeho nepolitizáciu, teda jeho ukotvovanie v súkromnom styku osôb zdanlivo nevyžadujúce verejné riešenie, čo je dôležité (s. 52 a inde).

Zároveň však autorka robí aj interpretácie, ktoré síce môžu byť čiastkovo správne, ale ich neposúdenie v širšom kontexte ich znevierohodňuje – takou je napríklad tvrdenie, že obavy zo zneužitia zákona o sexuálnom obťažovaní sú v severoamerickom kontexte vzhľadom na vysoké finančné postihy „logické“ (s. 59). Podobne tak text Mrázkovej citujúci Hubálka (s. 64) s najväčšou pravdepodobnosťou nerozdeľuje obeť obťažovania na „nány“ a páchatel'ov obťažovania na „mužov s prestížou“, ale toto vnímanie konkrétneho prípadu sexuálneho obťažovania kritizuje. Pochopiteľne, pre vyjasnenie tejto interpretácie by bolo potrebné vrátiť sa späť k pramennému textu.

Je dobré, že autorka nevynecháva ani politickú diskusiu v prospech vážnosti pochopenia problému sexuálneho obťažovania (časť 3.5.9 Pozitívni výroky).

Štyri centrálné kategórie, ktoré sú výsledkom analýzy, spájajú teoretickú časť s analytickou časťou. Dalo by sa však namietat, že sú formulované pomerne všeobecne a stráca sa v nich konkrétnosť zistení analytickej časti. V tejto súvislosti by som rada položila autorke otázku týkajúcu sa „tzv. samozvaných mluvčích“ (s. 82). Ak sú podľa nej verejné postavy, ktoré sa diskutujú o sexuálnom obťažovaní zúčastňovali, „samozvané“ a teda pravdepodobne nemajú dostatočnú legitimitu pre prezentovanie názorov na daný problém vo verejnom priestore, tak kto by bol podľa nej dobrým hovorcom či hovorkyňou o probléme, a to aj s istou reprezentatívnosťou?

Autorka mala venovať väčšiu pozornosť **záveru** či už analytickej časti alebo záveru celej práce. V prvom rade by do istej miery mal kompenzovať pomerne veľkú popisnosť častí venujúcich sa deviatim kategóriám diskurzu o sexuálnom obťažovaní, ktorým chýba reflexívnejšie uzavretie. V druhom rade – a pochopiteľne to súvisí s prvou výhradou – by záver bol totiž dobrou príležitosťou porovnať výsledky svojho výskumu s existujúcim výskumom, ktorý autorka cituje v teoretickej časti práce. Nedeje sa však tak a preto sa nám v závere dostáva len pomerne stručné zhrnutie výsledkov vlastnej analýzy. Na samotnej obhajobe by som uvítala porovnanie výsledkov vlastného výskumu autorky s existujúcou českou či inou východoeurópskou literatúrou k téme a zodpovedanie otázky, akú rolu podľa nej téma sexuálneho obťažovania hrala v definovaní českého feminizmu aj antifeminizmu od roku 1989 doteraz.

Diplomandka v závere zároveň vyslovuje vieru v to, že diplomová práca môže prispieť k vedeniu konštruktívneho dialógu s opozíciou voči feminizmu (s. 84). Mohla by v svetle diskurzívnych stratégií, ktoré používali oponenti sexuálneho obťažovania a ktoré ona analyzovala, uviesť dôvody, pre ktoré prichádza k záveru, že konštruktívny dialóg je možný (prípadne tiež uvažovať o dôvodoch pre nemožnosť tohto dialógu)?

Čo sa **práce s literatúrou** týka, tak je v nej niekoľko pochybení. Po prvé, diplomandka konzistentne nesprávne uvádza texty v zborníkoch, keď ich citácie v texte uvádza v podobe, aká prináleží sekundárnym citáciám. Po druhé, niektoré citácie by mali byť tiež uvádzané nie ako (nepripravené) sekundárne citácie, ale mali by citovať pramene (napr. Smernica 2002/73/ES, s. 23). Po tretie, v zozname literatúry niektoré položky chýbajú (Guba a Lincoln 1994, Oates-Indruchová 1999) alebo sa ich identifikačné znaky v texte nezhodujú so záznamom v zozname literatúry (Valdrová 2000). Po štvrté, nesprávne citovaný je text Naomi Wolf (pozn. 23 a 24, s. 31); text Šebestovej (s. 31 dole). Po piate, nie je jasné, prečo niektoré odkazy umiestňuje autorka do textu a iné do poznámky pod čiarou – väčšia konzistentnosť by tu bola vhodná (neexistuje dôvod, prečo by mal byť základným rozlišujúcim znakom zverejnenie či nezverejnenie na internete – ako sa to teraz zdá byť; napr. s. 34 a inde).

Z **formálneho hľadiska** je v práci niekoľko preklepov, nijako významne však nesťažujú čítanie. Napr. sa opakuje bežná chyba – písanie pomenovaní ako „Evropská unie“ s obomi veľkými začiatočnými písmenami alebo napríklad aj kalk z angličtiny – „misinterpretace“ (s. 71) namiesto štandardného „dezinterpretace“. O dačo problematickejšie je nesprávne číslovanie kapitol v obsahu a aj nepresné odkazovanie na čísla strán v obsahu.

Práca spĺňa požiadavky kladené na diplomovú prácu. Odporúčam ju na obhajobu a navrhujem ju hodnotiť známku veľmi dobre.

Mgr. Ľubica Kobová, MA, PhD.

Praha, 3. 6. 2017